

لیسه امانی «نجات» هشتادوشش ساله شد

از: Frankfurter Allgemeine

طبق ماده ۶۸ اولین قانون اساسی افغانستان، اعلیحضرت غازی امان الله تحصیل معارف را تا درجه ابتدایی اجباری ساخت. در سال ۱۳۰۰ ش (۱۹۲۰) اولین دسته محصلین افغان جهت تحصیلات عالی به آلمان اعزام گردید. و در سال ۱۳۰۴ ش (۱۹۲۴) لیسۀ امانی «نجات» توسط پروفیسوران جرمنی و استادان داخلی در ساحۀ باغ علم گنج تأسیس گردید. «مترجم»

اخبار تعلیم و تربیۀ آلمان در اکتوبر ۱۹۲۳، اعلانی منتشر ساخت مبنی بر استخدام معلمی در رشته، کیمیا، فزیک و الجبر با تجربه کافی و اسناد معتبر... شخصی بنام **دکتور والتر ایوان** که محصلین افغانی را در شهر برلین درس میداد، مراجعه کرد و بعد از طی مراتب قانونی، تحت پلان انکشاف معارف افغانستان، بحیث معلم در مکتب امانی «نجات» برای دوسال قبول گردید.

دکتور ایوان ذریعۀ کشتی به بمبئی و توسط قطار به پشاور و بالاخره ذریعۀ لاری خود را به بکابل رسانید. چون در

افغانستان آنوقت، وسایل سرگرمی از قبیل سینما، تیاتر، رادیو و غیره نبود، دکتور ایوان تا وقت تأسیس مکتب، مشغول اسب سواری و بازی تنیس و غیره گردید. وی نخستین تبعۀ آلمان بود که به هندوکش سفر نمود و یادگاری از خود بجا گذاشت. بالاخره، در ۱۵ اپریل ۱۹۲۴ مکتبی را با ۱۲۰ شاگرد در کابل افتتاح کرد. (این مکتب در ساحۀ باغ علم گنج اعمار شده بود که اکثر کلا نسالان کابل آنرا بنام **مکتب علم گنج** می شناختند- مترجم) و به افتخار شاه امان الله غازی، آنرا به « **مکتب امانی**» مسمی کرد چون اهالی کابل که آلمانها را جرمن می گفتند و نسبت به انگلیس ها به آنها خوش بین بودند، به زودی تعداد داخلۀ آن « ارتقاء» یافت.

اعلیحضرت امان الله شاه، بمنظور جلب سایرین و انکشاف **مکتب امانی «نجات»** برادر خود را همراه باشهزاده ها و ۴۰ نفر از خدمتگزاران خود را، شامل آن مکتب ساخت.

مکتب امانی «نجات»، در ابتدا از صنف اول تا پنجم داشت و مضامین پشتو، دری، تاریخ، حساب، دینیات و لسان آلمانی درس داده میشد که از ساعت ۸ صبح تا ۴ عصر دوام میکرد و در یک وقفۀ یک ساعت، صرف نان چاشت و ادای نماز پیشین در نظر گرفته شده بود.

سیستم درسی طوری بود که شاگردان را برای تحصیل عالیتر، به یونیورسیتی های جرمنی در رشته هایی از قبیل انجینری، طب، معلمی و اداری آماده می ساختند. وی از سیستم درسی قدیم آلمان بنام (سیستم درسی پروسی) استفاده میکرد و در اثر زحمتکشی های «دکتور ایوان» سویۀ شاگردان این مکتب، به سویۀ طلاب جرمنی ارتقاء یافت.

(مکتب دارای درختان مثمر و غیر مثمر بود که هوای

مکتب را خوشگوار نگه میداشت، اتاق های کیمیا، بیالوژی، فزیک رسم، مجهز با مواد درسی، اتاق قرائت قرآن مجید، سالون تیاتر و طبقه یی با لوژ و محل اجرای نمایشات و میدان های سپورت با وسایل آن بود- مترجم)

در ۱۴ جنوری ۱۹۲۹ در اثر اغتشاش سقوی، مکتب مسدود شد و **دکتور ایوان** در کابل بیکار ماند. سقوی ها مکتب زیبا و نازدانه آلمانی را که جرمن ها با سلیقۀ خاص و شوق بسیار، مطابق شرایط افغانستان، اعمار کرده بودند، طویله حیوانات (به معنی واقعی آن) ساختند، چنانکه: گوسفندها و بزها را در طبقۀ اول و آشپزخانه، واسب، خر و اشتر را در باغ مصفا و گل زار مکتب جمع کردند، عساکر سقوی، میز و چوکی ها و دروازه های مقبول صنف ها و دهلیزهای مکتب را برای سوختاندن بردند و بیش از یک هزار کتب تعلیمی از بین رفت، هیچ کس را هم به مکتب اجازه

دخول نمی دادند. دکتور ایوان، این جریانات و اوضاع افغانستان را برای همسر خود در برلین می نوشت، اما خود شکیبایی و حوصله را از دست نداده بود. وی همه مشکلات را تا وقتی که اعلیحضرت محمد نادرشاه به قدرت رسید، با کمال متانت و حوصله مندی قبول کرد، زیرا او افغانستان و افغان ها را دوست میداشت.

در ۱۹ نوامبر ۱۹۱۹م **دکتور ایوان** دوباره مکتب را فعال ساخت، محصلین افغانی را که از جرمنی بازگشته بودند، تا زمان آمدن معلمین جدید از آلمان، برای تدریس استخدام کرد، مانند **نیاز محمد خان** (که در جرمنی در رشتهٔ عسکری تحصیل کرده بود)، **محمد عظیم خان** (بعدها متهم به قتل سه نفر در سفارت انگلیس در کابل، بدار آویخته شد)، **میر محمد کاظم خان** (پدر داکتر عبدالله کاظم، پسر کاکای مرحوم رشتیا)، **محمد حسین کامران** (بعدها ترجمان در سفارت جرمنی) و غیره «مترجم».

در اخیر همین سال، **دکتور ایوان** کتب مفقود شده را با تلاش زیاد از بازارهای کابل و سپس خریداری کرد و متعلمین سابق را با معلمین جدید در مکتب شامل ساخت، طوریکه ۸ هفته بعد از افتتاح، دورهٔ ثانی مکتب امانی «نجات»، تعداد شاگردان به ۳۰۲ نفر رسید و هم اسم مکتب از **امانی** به **لیسهٔ نجات** تبدیل شد. (نظر به فرمان نادر شاه، که نباید مکاتب بنام اشخاص نام گذاری شود - مترجم)

محصلین افغانی که در سال ۱۳۱۲ از مدارس خارجه شهادتنامه حاصل و به وطن مراجعت نموده اند

جناب عبداللہ خان متخصمی دلدان
تعلیم یافته آلمان

جناب عبداللہ خان متخصمی ضرابخانه
تعلیم یافته آلمان

جناب عبدالغفور خان انجینر تعمیرات
تعلیم یافته آلمان

جناب الورعلیخان دیپلوم انجینر و داکتور
انجینر کیمیا تعلیم یافته آلمان

در ۱۹۳۱م روابط سیاسی و کلتوری با افغانستان مجدداً احیاء گردید که علاوه بر مسایل تعلیم و تربیه، مشاورین حربی آلمان نیز وارد کابل شده، یک مانور نظامی را هم اجرا کردند. در ۱۹۳۲م مکتب نجات دارای ۴۹۱ متعلم و ۲۳ معلم بود که منجمه، ۶ معلم آن جرمنی بودند. مصارف مکتب در آن وقت به یکصد هزار مارک میرسید. دو سال بعد، تعداد داخلهٔ مکتب به ۶۱۹ نفر رسید که بزرگترین مکتب آن عصر افغانستان محسوب میگردد. هکذا، از طرف عصر، ماموین ملکی و عسکری نیز در مکتب درس آلمانی را فرا میگرفتند. در ۱۹۳۳م تعداد پرسونل آلمانی در افغانستان به ۲۵ نفر میرسید که شامل معلم، انجینر و مامورین دولتی، از قبیل آمر مطبوعهٔ دولتی، متخصص صادرات، مشاور پست و غیره بودند که بزرگترین رقم پرسونل خارجی را در افغانستان تشکیل میداد در آن وقت آلمانها کوشش میکردند که مرکز فروش پوست قره قل را از لندن به «لایپزیک - جرمنی» انتقال دهند.

نشسته، از راست به چپ: عبدالرشید جلیا، عبدالغفور برشنا، عبدالرحیم (رئیس مکتب، استقلال و نجات)، دکتور عبدالعلی احمد پوپل (مدیر لیسۀ نجات و معلم منطق)، متخصمی عبدالنبی قاسمی، داکتر سید سلطان، انجینر سید عبدالله ایستاده، از راست به چپ: انجینر محمد اسحق، انجینر محمد اکرم پروتتا، دیپلوم انجینر غلام محمد فرهاد، انجینر علی احمد، علی گل، داکتر عبدالله طرزی، محمد اکرم (معاون لیسۀ نجات) (سال ۱۹۴۲)

یک دسته از جوانان افغان که بعد از اتمام تحصیلات عالی در آلمان، به وطن عودت کرده، در هنگام جنگ جهانی دوم، به حیث معلمین و هیأت مدیره لیسۀ عالی نجات، موفقانه ایفای وظیفه نمودند:

در ماه می ۱۹۳۴ نخستین دسته از شاگردان (۶ نفر) از مکتب نجات فارغ التحصیل شدند، اما دیری نگذشت که جنگ جهانی دوم آغاز گردید و آلمانها به ترک افغانستان مجبور شدند و معلمین افغانی (تحصیل یافتگان آلمان) بحیث مدیر و معلمین در لیسۀ نجات گماشته شدند: {دکتور علی احمد پوپل (بعدها وزیر معارف و معاون صدارت) مدیر لیسۀ، معلم جغرافیه و منطق، انجینر غلام محمد فرهاد «پایا» (بعدها شاروال و رئیس عمومی دبرشنا لوی شرکت) معلم آلمانی و فریک، عبدالغفور برشنا (بعدها مدیر لیسۀ) معلم آلمانی، انجینر عبدالنبی قاسمی (بعدها رئیس ضرابخانه)، علی گل، عبدالله طرزی (بعدها داکتر دندان)، داکتر سید سلطان (بعدها داکتر جراح)، انجینر محمد اکرم پروتتا (بعدها وزیر فواید عامه)، انجینر سید عبدالله (بعدها رئیس مکتب)، داکتر محمد فاروق (بعدها وزیر صحیه)، محمد حسین کامران معلمین آلمانی، ... سایر بعضی معلمین عبارت بودند از:

لسان آلمانی: دکتور ایوان، رابرت متروننگ، دکتور گرافه، دکتور المر، دکتور کارل اشتولس، عبدالله طرزی (داکتر دندان)، علی احمد، نیاز محمد، عبدالرشید جلیا، محمد انور، صلاح الدین، محمد یوسف ...

د پائو شمیره: له ۲ تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرو مخکي په خیر و لولی

قرآن کریم و دینیات: قاری محمود، قاری اسمعیل، قاری غلام محمد، مولانا عبدالحق (عربی)، شیر محمد خان، قاضی محمد ظاهر (عربی).....

قرانت دری: امیر محمد خان، مسجدی خان، عبدالغفور خان، محمد یوسف بینش، حیدر ژوبل، حسین رازی، محمد اکبرشایگان، سید حبیب الله، حفیظ الله پارسا،

پشتو: محمد دین ژواک، امین الله زمیالی، محمد نبی خان، آقا گل خان،

ریاضیيات: محمد اعظم خان، انجینر علی احمد خان، میر احمد خان، فقیر محمد یعقوبی (کمونست بعداً وزیر معارف)، حبیب الله خان.....

فزیک: معلم آلمانی، انجینر غلام محمد فرهاد، انجینر محمد اکرم پرونتا، ...

کیمیا: داکتر فاروق، محمد اعظم خان فقیر محمد خان

جغرافیة: داکتر علی احمد پوپل، نیک محمد خان، محمد کاظم خان (پدر دکتود سید عبدالله کاظم)، عبدالرحمن انوری (بعداً رئیس تقاعد وزارت مالیه)،

بیالوژی: دکتور کلی آلمانی، داکتر عبدالرحیم (بعداً وزیر صحتیه)، رسم: محمد هاشم خان، حفیظ الله وفا، محمد رحیم، ...

جیالوجی: سید عبدالاحد (بعداً رئیس معدن) دکتور سلطان احمد پوپل (بعداً معین معادن و صنایع) ..

تاریخ: دوست محمد خان، محمد امان خان

حسن خط: عبدالغفور خان، سپورت: یانزن آلمانی، جان محمد خان و غلام رسول نورستانی تولید مشر.

Hamidullah Enayat Seraj

Abdul Ghafur Breshna

Ali Ahmad Popal

از جمله مدیران لیسه نجات:

از راست به چپ، دکتور علی احمد پوپل، عبدالغفور برشنا، حمیدالله عنایت سراج

مدیران لیسه نجات: دکتور والتر ایوان، رابرت مترونگ، دکتور گریفه، عبدالغفور برشنا، حمید الله عنایت سراج، دکتور احمد شاه جلال، محمد حسن خان..

معاونین لیسه نجات: محمد اکرم خان، محمد زمان خان، عبدالجبار خان، غلام جان، ملا محمد ایوب حفیظ الله، عبدالرحمن انوری، عبدالواسع خان، محمد عزیز خان، عبدالواحد خان ...

دو مکتبی که شاه امان الله غازی بنام امانیه و امانی (استقلال و نجات) تأسیس کرده بود بریاست مکتبیین اداره میشد که مقرآن در مقابل لیسه نجات و رئیس آن عبدالرحیم خان و بعداً محمد کاظم خان بودند.

د پانوی شمیره: له ۳ تر 4

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د ليکنيزې بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په خیر و لولی

برخی از متعلمین صنوف اعدادیه لیسه نجات (۱۹۳۷)

در ۱۹۵۰ معلمین آلمانی و اتریشی بار دیگر وارد کابل شدند و امور تدریسی لیسه عالی نجات را به دست گرفتند و در سال ۱۹۵۵ م بعد از آنکه روابط سیاسی و کلتوری آلمان با افغانستان دوباره قائم گردید، دکتور ایر هارد، هانریش لوبکه، کیسنگرو والتر شیلد، رؤسای جمهور و صدراعظمان آلمان فدرال از افغانستان دیدن کردند. وبعد از همین دید و وادیدها بود که بالاخره، لیسه جدید نجات را (این لیسه مقبول و تاریخی در ۱۹۶۱ م در اثر حریق تخریب گردیده بود- مترجم) به اساس موافقه کلتوری دولتین بصورت بسیار عصری و مدرن در وزیر اکبر خان مینه اعمار کردند .

صنف ۱۱ لیسه نجات در ۱۳۳۶ ش بروز میله صنفی با معلمین و کارکنان لیسه در باغ چهلستون کابل

ایستاده از راست به چپ: دکتور امین برین «زوری»- حبیب خان معلم الجبر- رشف جان - مراد علی روشندل «داکتر» - ظاهر جان سرور- محمد یوسف خان معلم آلمانی- مهدی جان- محمد نبی خان معلم پشتو- خانم یانزن آلمانی- سید مصطفی جان «داکتر طب»- غلام رسول نورستانی تولیمشر مکتب- احمد شاه جان- قادر خان معلم- عبدالله خان معلم- نظام جان تحویلدار - احد جان فرخنده- مجید جان «دکتور»- یانزن معلم آلمانی- ابراهیم جان حیدر- علام حضرت جان- محمد طاهر جان .

نشسته قطار عقب از راست به چپ : قدیر جان- عبدالرحمن مانی «نجفی»- اشرف جان عفیفی قنبالر- واحد خان معاون مکتب- هاشم خان معلم- عبدالرحمن جان- سخی جان اشرفزی «کاغذ» - ولی جان، درکنج چپ فوتو.

نشسته مقابل از راست بچپ: نورالدین جان- عزیزجان نجیبی «دکتور» - عبدالرب جان رحیمی- قادر جان- هاشم جان احدی ، فرستنده فوتوی مذکور.

نور محمد فرزبان «پروفیسور در آلمان» نیم سر با کلاه پوست آن دیده میشود.

پایان

د پائو شمیره: له ۴ تر 4

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزی بنی پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لولی